אוצר מדרשים — ואלה תולדות אהרן ומשה

ואלה תולדות אהרן ומשה

[בתי מדרשות בית ג']

שנו רבותינו האחין השותפין שהשביחו הנכסים אפילו לא הניח להם אביהם אלא מטה או קרדום חולקין בשוה למה ששניהם אחים (ב"ב קמ"ג ע"ב.), ואת מוצא שותפין של אחין שהיתה חביבה לפני הקב"ה כמשה ואהרן, ועליהם אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה מי יתנך כאח לי וגו'. לפי שהקב"ה קורא את ישראל אחים, שנאמר למען אחי ורעי וגו' אמרה לפניו מי יתנך כאח לי, לא ככל האחים שהיו שונאין זה לזה אלא כמשה ואהרן שהיו מחבבין זה לזה ומגדלים זה לזה ושמחים זה לגדולת זה (במדבר רבה שם, שמות רבה פ"ה, תנחומא פ' שמות סי' כ"ז), תדע לך שהוא כן ממה שקרינו בענין ואלה תולדות אהרן וגו'.

כל הפרשה הזו אהרן היה מתנבא להם במצרים, ומנין שאהרן מתנבא להם במצרים שנאמר ויבא איש אלהים אל אלי וגו' (ש"א ב') וכתיב ובחור אותו וגו'. לכך אמר משה: אהרן אחי היה מתנבא להם כל השנים הללו עכשיו אלך אני אליו, אמר לו הקב"ה משה! שמח הוא לגדולתך, אימתי, כשהיה משיח לאהרן בשמן המשחה היה השמן מפעפע ויורד על זקנו של אהרן, והיה משה סבור שעל זקנו הוא היה, שכן הוא אומר כשמן הטוב על הראש וגו' (תהלים קל"ג ב') מהו על הזקן, זקן אחד, וכי שני זקנים היה לו לאהרן? אלא שהיה יורד על זקן אהרן כאלו היה על זקנו של משה (עי' ויק"ר פ"ג) אמר לו הקב"ה למשה חייך כל גדולה שאני מגדיל לאהרן על ידך אני מגדילו, שנאמר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, וזה הדבר אשר תעשה להם (שמות כ"ח א', כ"ט א'), לכך נאמר ואלה תולדות אהרן ומשה.

[זהו שאמר הכתוב] עטרת זקנים בני בנים (משלי י"ז ו') אימתי הזקנים משתבחים בשעה שבניהם עושים כמעשיהם. מה טעם תחת אבותיך יהיו בניך וגו' (תהילים מ"ה י"ז), לכך נאמר ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב וגו'.

דבר אחר, ואלה תולדות אהרן ומשה, בכל מקום הוא מקדים משה לאהרן שנאמר ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה, ובמקום אחד מקדים אהרן למשה שנאמר הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' וגו' (שמות ו' כ"ז), מלמד ששניהם שקולים זה כזה (מכילתא פ' בא, תנחומא פ' בא סי' ה', ב"ר סוף פ"א, ויק"ר פל"ד). ובכל מקום הוא מקדים יהושע לכלב שנאמר ויהושע בן נון וכלב בן יפונה (במדבר י"ד ו') ובמקום אחד הוא מקדים כלב ליהושע שנאמר זולתי כלב בן יפונה וגו' (שם י"ד ו'), מלמד ששניהם שקולים זה כזה. בכל מקום הוא מקדים אב לאם שנאמר כבד את אביך וגו' ובמקום אחד אומר איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים זה כזה, אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו (קדושין ל"א:). כתוב אחד אומר הוא משה ואהרן וכתוב אחד אומר ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי (דהי"א כ"ג י"ד), ר' ברכיה ור' יהודה בן קרחא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנע משה מלשמש בכהונה גדולה (שוחי"ט צ"ט, פסיקתא פ'

פרה ויק"ר פי"א.) הדא הוא דכתיב משה ואהרן בכהניו וגו' (תהלים צ"ט ו'). ר' ברכיה בשם ר' סימון שמע לה מן הדא ובני עמרם אהרן ומשה ומרים וגו' ומשה איש האלהים בניו יקראו וגו' נמנה משה עם הכהנים, ואלה תולדות אהרן ומשה.

עד שלא עמד אהל מועד דבר אליו (למשה) בסנה שנאמר ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה, ודבר עמו במדין שנאמר ויאמר ה' אל משה במדין, ודבר עמו במצרים שנאמר ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים, ודבר עמו בסיני שנאמר ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני, [ודבר עמו] מאהל מועד, יפה הצניעות והצנע לכת וגו' [חזר ודבר] מאהל מועד וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו'. אמר הקב"ה כבודי שאהא מדבר מלפנים שנאמר ובבוא משה וגו' (שמות ל"ד ל"ד).

שלשה פרנסים העמיד הקב"ה לישראל ואלו הן: משה אהרן ומרים שנאמר ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים, ובזכותן היו ישראל מתפרנסים במדבר, המן בזכות משה שנאמר ויאכילך את המן, תדע לך שבזכות משה היה יורד שכיון שנאסף משה מה כתיב וישבת המן וגו' בזכות אהרן ענני הכבוד ותדע לך שכיון שנאסף אהרן ותקצר נפש העם בדרך (במדבר כ"א ד'), שהיתה השמש שוזפת עליהם (עי' סוף מדרש פטירת אהרן להלן). בזכות מרים היה הבאר שכיון שנאספה מרים מה כתיב ולא היה מים לעדה וגו' הא למדת שבזכות שלשתן היו ישראל מתפרנסים, אשריהם.

משה ואהרן היו שרויים מן המזרח, שנאמר והחונים לפני המשכן (במדבר ג' ל"ח), וסמוכין להם שלשה שבטים הללו יהודה יששכר וזבולון [ועל ידי] שהיו סמוכין למשה ואהרן [זכו] להיות גדולים בתורה שנאמר לא יסור שבט מיהודה, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, וכן אומר ומזבולון מושכים בשבט סופר, על ידי שהיו שכיני תורה. שאין לך מדה גדולה מן התורה, שנאמר תורה צוה לנו משה וגו', לכך נאמר ואלה תולדות אהרן ומשה.

[דבר אחר] זה הוא שאמר הכתוב הנה מה טוב וגו' וכן אתה מוצא שלא היו מעולם אחים מחבבין זה לזה כמשה ואהרן שנאמר אלה תולדות אהרן ומשה וגו'. מלמד שרובן של אחים שונאים זה את זה, קין שונא את הבל שנאמר ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו, וישמעאל שונא ליצחק שנאמר ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק וגו', ועשו שונא ליעקב שנאמר ויאמר עשו בלבו יקרבו וגו' וכן אבימלך הרג אחיו שנאמר ויבא בית אביו אפרתה ויהרג את אחיו (שופטים ט' ה'), וכן יהורם הרג אחיו שנאמר ויקם יהורם וגו' ויהרג את כל אחיו בחרב (דהי"ב כ"א ד'). [מלמד שאחים שונאים] זה לזה אבל משה ואהרן מחבבין זה לזה ואוהבין זה לזה ושניהם גדולים ושניהם שוים ממה שקרינו בענין ואלה תולדות אהרן ומשה.

שני שדיך כשני עפרים (שה'"ש ז' ד') זה משה ואהרן הודן של ישראל, לכך נאמר ואלה תולדות אהרן ומשה, מה השדים הללו הדרה של אשה כך משה ואהרן הדרן של ישראל (שה"ש רבה פ"ד סי' י"ב, מדרש שמואל פט"ו).

ד"א שני שדיך, מה השדיים הללו נאיה של אשרי כך משה ואהרן נאיין של ישראל לכך נאמר ואלה תולדות אהרן ומשה.